

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Regula Dominus quae pars

[Köln], [um 1490/95]

[Litterarum] alie sunt vocales [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-289428](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-289428)

issime trāsitionis Verba trāsitiona debilis trāsitionis sūt
illa q̄ p̄grue p̄nt regere ḡm̄ vel d̄m̄ vel ablt̄m̄ a pte post
De ḡo vt misereor tui. de d̄o vt parco tibi. de ablt̄o vt
careo pecunijs. Sed p̄ba vehemētis trāsitionis sunt q̄
p̄grue p̄nt regere vnū acc̄m̄ a pte post. vt amo deū. S̄
verba vehemētissime trāsitionis sunt q̄ p̄grue p̄nt regere
duos acc̄s a pte post. vt doceo te grāmaticā. induo te
tunicā. Et talia verba sunt multa. vñ Alexander Postu
lo posco peto doceo rogo zc.

Incipit fundamentū artis metricādi

Litterarū alie sunt voca

les. alie p̄sonātes Quinq; sunt vocales. s. a e i o
et v. Et dicuntur vocales. qz p se plenū sonū faciūt. z sine
eis nulla vox litteral vel syllabal fieri p̄t. Darū autē due
scz i z v trāsunt in vim p̄sonātis qñ ponunt in p̄ncipijs
syllabarū alijs vocalib; sequentib; Exemplū de i. vt iuno
iāceo. de v vt vates venus. Et oēs alie dicuntur p̄sonātes
vñ Alexander. Omnis p̄ter eas tibi littera p̄sona fiet
Itē nouē sunt mute. s. b c d f g k p q t. Et iō dicuntur mute
qz minimū sonū faciūt resp̄cū aliarū litterarū. Itē quatuor
sunt liq̄de. s. l m n r. Et iō dicuntur liq̄de. qz sepe liquescūt
in metris z vim p̄sonātū amittūt. Itē sex sunt semivo
cales. s. l m n r s x. Et ideo dicuntur semivocales. qz dimi
diū sonū faciūt. A vocali em̄ incipiūt z in p̄sonantē desi
nunt. Itē h nō est lrā sed aspiratiōis nota. vñ Alexā
der Versificatores h p nulla reputabāt. Item lrā est
minima ps vocis q̄ scribi p̄t indiūt dua. Et d̄z littera q̄si
legitera. qz iter p̄bet legentib; Et illaz apud Latinos sunt
vigintitres. s. a b c d e f g h i k l zc. Itē syllaba est vni
ca litterarū p̄prehēsiō p se nihil significās. vt bu ba bāff
Item dictio est q̄libet ps orōnis p se accepta. vt hō la
pis lignū. Dictio aliqñ habet vnam syllabā. vt mors ps
sum nam. Aliqñ plures. vt ita pariter custodib; p̄ncipiū
paterfamilias zc. Item tres sunt duplices p̄sonātes.

scz r z i posita inter duas vocales. Exemplū de r. vt
aris: de z vt gaza. de i vt maior peior eius

De cognitiōe syllabarū. z pmo de p̄mis syllabis

Rimas syllas q̄nc̄ modis cognoscim̄. scz positōe
ppōne d̄yphōgo exēplo z regula. Itē positio p̄mo
fit q̄n post vnā vocale sequunt̄ due p̄sonātes. Exēplū vt
arma fortuna. Sc̄do fit q̄n post vnā vocale seq̄tur gemi
na p̄sonans. vt ille elle. Tercio fit q̄n i ponit̄ inter duas
vocales. vt maior peior. Quarto fit q̄n post vnā vocale
seq̄tur r vel z. de r vt aris. de z vt gaza. Nota q̄ ōis po
sitiō est lōga. vñ Alexander. Q̄n vocalē duo p̄sona iuncta
sequunt̄. Aut vnū duplex p̄ducit eā positura. Cōposi
tio est q̄n de duabz d̄cōnibz sit diuincis fit vna d̄cō. vt ab
ad et lego fit allego. a p̄ et lego fit p̄lego. D̄yphōgus ē
p̄glutinatio duarū vocaliū in eadē syllā vim suā obtinen
tū. Et d̄r d̄yphōgus eo q̄ binis p̄stare vocalibz videat̄
Dis em̄ greci bis z thongō sonū appellāt. Item q̄mor
sunt d̄yphōgi. i. au z eu. ae z oe. Quarū due scribunt̄ z p̄
ferunt̄. i. au z eu. de au vt aurū. de eu vt euge. S̄z due nec
scribunt̄ nec p̄ferunt̄. vt ae z oe. Itē d̄yphōgus ē lon
ga. vñ Alexander. Syllā q̄ binas vocales vim retinētes
d̄tinet̄ est lōga d̄yphōgo. sic p̄bat aura. Exemplū est
q̄n nos tales syllas ponim̄ q̄les eas inuenim̄ in poētis
Regla est veter̄ traditio de p̄ducēdis z corripēdis syllab

Seq̄tur de medijs syllabis

Medias syllas q̄tuor modis coḡscimus. s. positione
d̄yphōgo reglā z accētū. De positōe d̄yphōgo z re
gula patuit. Accētus d̄r ab ad z cātus. q̄si ad cantū. Sūt
aut̄ duo accētus. s. p̄duct̄ z correp̄t̄. P̄duct̄ accētus
est q̄n medias syllas cū maḡ mora vocis p̄ferim̄. vt na
tura statura. Correp̄t̄ accētus ē q̄n medias syllas cū pua
mora vocis p̄ferim̄. vt tabula. Seq̄t̄ de vltimis sillab
Atias sillas tribz modis coḡscim̄. s. p̄one d̄yphō
go z reglā. de q̄bz sup̄ patuit. Itē notādū q̄ breuis
silla bz tm̄ vnū t̄ps. s. lōga silla bz duo t̄pa. vñ. Sillaba
q̄ breuis est vnū t̄ps tenet in q̄. P̄ferēt̄ longe spaciū de

bes geminare **N**ota q̄ om̄is breuis syllaba p̄r p̄duct
m̄ta z liquida sequētib; in eadē syllaba z nō ecōtra. vñ?
Syllaba que breuis est muta liquidaq; sequēte. Longa
potest fieri sed longa nequit breuiari **N**ota q̄ vocalis
ante vocalē in latinis dēcōib; corripit. vt deus meus: vñ
Alexāder. Vocalis breuis est alia subeunte
Dictiōes termiate in a p̄ducunt vt ama ambula mu
sa in abltō. **E**xceptis ntis accis z vñs vtriusq; nu
meri p̄me scde tercie z q̄rte declinatōis. vt musa scamna
corpōra: **E**t q̄n̄ ntis t̄minat in as t̄nc et? vñs t̄minat in
a p̄ductā. vt andrea. **E**xceptis duab; p̄iūctionib;. s. ita z
quia. z vno aduerbio vt v̄puta. q̄ oīa corripunt **E**xcep
tis etiā noib; numeralib; vt triginta q̄draginta q̄ indr̄nt
ponunt **D**ēcōes termiate in e corripunt. vt legere. **E**x
ceptis d̄ypt̄hōgis vt muse: z grecis noib; vt t̄ysbe. z trib;
p̄noib; vt me te se. z trib; p̄pōnib; vt e de pre. **E**xcepto
vno abltō olim q̄ntē declinatōis vt fame. z illo abltō die
cum p̄positis vt hodie q̄ridie pridie **E**xcepta scda p̄sona
p̄ntis t̄pis impatiui modi scde p̄iugationis. vt doce pla
ce. **E**xceptis aduerbijs a noib; descēdentib; et p̄pationē
recipiētib;. qz p̄ducunt p̄ter bene z male. **I**tez ne p̄ an
posita corripit. **D**ue nomē p̄ducit. z qz p̄iūctio corripit
Interiectio vt p̄ducit **D**ēcōes termiate in i p̄ducunt. vt
domini magistri. **E**xceptis trib; p̄noib; vt mihi tibi sibi
et trib; aduerbijs vt quasi vbi ibi. cum eoz p̄positis. vt
sicubi alicubi. **E**t vna p̄iūctione. s. nisi. **E**xceptis noib;
grecis vt t̄beai colchi. q̄ om̄ia indr̄nter ponunt **D**ēcō
nes terminate in o indr̄nter ponunt. vt virgo. **E**xceptis
monosyllab; vt do sto flo. q̄ p̄ducunt. **E**xceptis diis et
abltis noim̄ secūde declinatōis. vt d̄no magistro: q̄ p̄du
cunt. **E**t exceptis aduerbijs acutū accentū h̄ntib; z a p̄
nom̄inib; descēdentib;. vt illo eo aliquo. q̄ p̄ducunt. **I**te
quo p̄iūctio z pro p̄positio p̄ducunt. **D**ēcōes termia
te in u p̄ducunt. vt gelu cornu **D**ēcōes termiate in b d
vel t corripunt. nisi syncopa vel positio defendant. **E**x
ceptis noib; barbaris vt iacob dauid loth. q̄ oīa p̄ducunt.

Decōnes terminate in e pducunt. vt lac. pter z donec
et vñū pnomē qđ indrūter ponit. s. hic **D**ecōnes termi
nate in l corripunt. vt sal. pter nil z sol. z pter nomia bar
barica. vt michael gabriel. q̄ indrūter ponunt **D**ecōnes
terminate in n. pducunt. vt lyen splen. pter en an z forsan.
Et noia mutātia e in i in gto. vt nomē. z pter tamē cum
suis ppositis. vt attamē verumtamē. que oia corripunt
Decōnes terminate in r corripunt vt pz. **E**xceptis aer ether
crather z ymber. **E**xceptis monosyllab. vt ver cur fur lar
et par cū ppositis: vt cōpar impar dispar. pter fer per ter
que corripunt **D**ecōnes terminate in as corripunt. vt pie
tas. **E**xceptis noibz grecis q̄ faciūt gtos in os vel in is.
vt ciclas cicladis vel ciclados: **E**xceptis corripētibz pe
nultimā gti crescentis. vt archas archadis. pallas palla
dis. **E**xceptis etiā noibz grecis terciē declinatōis. q̄ cor
ripunt in accōpli. vt heroas **D**ecōnes terminate in es
pducunt. vt sedes. **E**xceptis illis q̄ hnt e vel i correptā
in gto crescēte. vt seges segetis. miles militis. q̄ corripū
tur. pter illa que hnt i ante es. vt paries parietis. aries ari
etis. que pducunt. **E**xceptis ppositis a sedeo crescentibz
in gto. vt obses obsidis. preses p̄sidis. et pes cū ppositis
vt bipes tripes. et vno verbo scz es cum ppositis vt ades
potes. z vna prepōne scz penes. q̄ oia corripunt. **D**ecō
nes terminate in is corripunt vt legis **E**xceptis mono
syllabis vt glis lis vis. que pducunt. preter is bis z qs
in recto. q̄ corripunt. **E**t exceptis illis que hnt i pductā
in gto crescēte. vt quis quiritis. **E**xcepta secūda psona
pntis t̄pis indicatiui modi q̄rte piugatōis. vt audis **E**x
ceptis d̄is z ablis scde vel p̄me declinatōis. vt m̄gis
musis. z vna piūctione. s. q̄uis. q̄ oia pducunt **D**ecōnes
terminate in os pducunt. vt flos. pter os ossis. z pposita a
pos vt impos cōpos. pter nomē in os qđ corripit os in
gto. z noia greca in os terminate. q̄ corripunt **D**ecōnes
terminate in us corripunt vt d̄is. **E**xceptis monosyllab
vt thus sus. et gtis singularibz z n̄s z accis z v̄is plura
libz q̄rte declinatōis vt fructus. **E**xceptis illis que hnt v

pductā in gō crescēte. vt virtus p̄tutis. salus salutis. p̄ter
ter palus quod indr̄iter ponitur

Capitulū de cognitiōne pedum

Dactylus p̄stat ex p̄ma lōga sillaba et duabz breuibz
tpm q̄tuor. vt scribere carmia. Et d̄r a dactilon gre
ce q̄d est digit⁹ latine: qz digit⁹ hz vnū membrū longū et
duo breuia. vñ Alexāder. Dactylus ex longa breuibzqz
duabz habet. Et vbiqz p̄t poni in exámetro nisi in sexto
pede. vñ Alexāder. Versibz exámetris debet s̄q̄ pede po
ni Dactylus in q̄nto. nunq̄ sextum retinebit

Spondeus p̄stat ex duabz longis sillabis. iō est tpm
quatuor vt estas salue. vñ Alexāder Dicit ex lōgis
spodeus p̄stare duabz. Et p̄t poni in omni loco p̄sus ex
ametri p̄terq̄ in quinto pede. vñ Alexander. Omni spō
deum donare potes nisi quinto.

Trocheus constat ex p̄ma longa sillaba z altera bre
ui. iō est tpm triū. vt roma meta. vñ Alexāder Sil
laba bina trocheus p̄stat tibi lōga breuiqz. Et nullibi p̄t
poni nisi in sexto pede p̄sus exámetri. vñ Alexāder Se
des nulla datur p̄terq̄ sexta trocheo

Tribrachus p̄stat ex tribz breuibz sillabis. iō est tpm
trium. vt legere. vñ Alexāder. Terna breuis tribra
cho. Et nullibi p̄t poni nisi in q̄nto pede p̄sus p̄thame
tri. nisi p̄ finalimphā excuset. vñ Alexāder. P̄thametri
tribracho sedes patet vltima tm̄

Iambus p̄stat ex p̄ma breui sillā z altera lōga. iō est
tpm triū. vt senex parēs. vñ Alexāder Iambus bre
uis insita lōge. Et nullibi p̄t poni nisi i tercio pede p̄sus
exámetri. vñ Alexā. Iambo vel nulla vel tm̄ tercia datur

Anapestus p̄stat ex duabz p̄mis breuibz sillabz z vlti
ma lōga: ḡ est tpm q̄tuor. vt pietas. vñ Alexā. Pro
ductā breuibz subdes anapeste duabz. Et nullibi p̄t poni
nisi in q̄rto vel q̄nto pede p̄sus p̄thametri. vñ Alexāder
Quarto p̄thametri q̄nto ve locas anapestū **C**lora sex
st̄ vicia cauēda i metris **P**rimū ne positio breuis ponat̄
Secūm ne lōga sillā corripiat **T**erciū ne breuis p̄ducat̄

Quartū ne vocalis vel h vocalem sequitur. Quintū ne vo-
calis post m ponatur. Sextū ne sensus pueratur

S Equit̄ cōpendiū parū

p̄ facili cognitiōe oim pedum tā poetarū q̄ aliorū antiq̄
putile. qui pedes p̄rariant ad inuicē bini z bini

Hij sunt pedes dissyllabarū dictionū

Pirrhikus p̄stat ex duabz breuibz syllabz. vt lege ma-
re. z iō est duoz tpm. qz breuis sylla bz tm̄ vnū tps in p̄-
latiōe. sed lōga sylla bz duo tpa in platiōe. vñ Alexander.
Syllaba q̄ breuis est vnū temp̄ tenet. in quo Proferz.
longe spaciū debes geminare

Spōdeus p̄stat ex duabz lōgis syllabis. z iō est q̄tuor
oz tpm. vt estas salue audens gaudens

Hij sunt pedes trissyllabarū dictionū

Tribrach⁹ p̄stat ex tribz breuibz syllabis. z iō est tr̄m̄
tpm. vt facere fruerē canere

Dolofus p̄stat ex tribz lōgis syllabis. z iō est sex tpm
vt donabant tempestas paupertas

Amphimacrus p̄stat ex p̄ma z vltima lōgis z mediā
breui. iō est q̄nqz tpm. vt p̄tifer artifex

Amphibrachus p̄stat ex p̄ma z vltima breuibz z me-
diā longa. vt docere amare tepescit. z iō est q̄tuor tpm

Sachus p̄stat ex p̄ma breui z duabz vltimis lōgis. q̄
est q̄tuor tpm. vt egestas tepescēs

Antribachus vel palmibachus p̄stat ex p̄mis duabz
lōgis z vltima breui. z iō est q̄nqz tpm. vt donare natura

Hij sunt pedes tetrasyllabarū dictionū

Proceleumaticus constat ex q̄tuor breuibz syllabis. z
iō est q̄tuor tpm. vt ariete pariete

Dispondeus p̄stat ex q̄tuor longis. s. ex duobz spon-
deis. z iō est octo tpm. vt precurretes oratores

Dyambus constat ex prima z terciā breuibz. producē
do secundā z quartam. z ergo est sex tempoz. vt p̄pinq̄
tas amenitas zc.

Distrocheus p̄stat ex p̄ma z terciā longis corrip̄do